

การสำรวจและประเมินสภาพป่า เครือข่ายป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง

ทำไมต้องสำรวจและประเมินสภาพป่า ?

การจัดการทรัพยากรป่าไม้ชุมชน จำเป็นต้องมีการทำแผนการจัดการป่า เพื่อกำหนดกิจกรรม การใช้ประโยชน์ การดูแลป้องกัน การฟื้นฟู ดังนั้นจำเป็นต้องใช้ ข้อมูลประกอบในการตัดสินใจ ว่าควรจะใช้ประโยชน์อะไร เท่าไหร่ ที่ไหนอย่างไร เราจึงมีความจำเป็นต้องทราบสถานภาพของป่า และต้องสำรวจป่า

การสำรวจป่าคืออะไร ?

การสำรวจป่า คือ การลงไปเก็บข้อมูลป่าไม้ ทั้งข้อมูลสภาพทั่วไปของป่า ข้อมูลชนิด ความโต ความสูง ของต้นไม้ ชนิด ปริมาณลูกไม้ และความหลากหลายทางชนิดพันธุ์พืชอื่นๆ และสัตว์ป่า เพื่อนำไปใช้ประเมินสถานภาพป่าว่ามีความสมบูรณ์ หรือมีประเด็นปัญหาอย่างไรบ้าง

การประเมินสภาพป่าคืออะไร ?

การประเมินสภาพป่า คือ การนำข้อมูลจากการสำรวจป่ามาประมวล วิเคราะห์ตามกรอบ พิจารณาความสมบูรณ์ของป่า ทั้ง โครงสร้างป่าทั้งแนวตั้ง แนวนอน องค์ประกอบและความหลากหลายด้านชนิดของป่า และสถานภาพการทดแทนของลูกไม้

เทคนิค วิธีการ เครื่องมือในการสำรวจสภาพป่า

1. เตรียมอุปกรณ์สำรวจป่าอย่างง่าย ซึ่งประกอบด้วย

- 1) เชือกสีที่มองเห็นชัดเจนในป่ายาว 40 เมตร และเชือกหัวท้ายไว้ 1 เมตร สำหรับจับในการวางแปลง ทำเครื่องหมายโดยระยะทุก 10 เมตร และมีสีที่มองเห็นได้ชัดเจน ใช้สำหรับวางแปลงสำรวจขนาด 10 X 10 เมตร ตามจำนวนกลุ่มที่คาดว่าจะแบ่งในการสำรวจ
- 2) สายวัดความโต โดยใช้สายวัดในการตัดเสื่อผ้า อย่างน้อยกลุ่มละ 2 เส้น
- 3) เทปวัดระยะ ใช้สำหรับการวัดและหมายจุดระยะ 10 เมตรในเชือกวางแปลง

4) **แผนที่**ร่างพื้นที่ป่า แผนที่ 1:50,000 แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศที่แสดงที่ตั้งป่า ที่อยู่อาศัย เส้นทาง ลำห้วยและป่าแต่ละประเภท

5) **แบบฟอร์มเก็บข้อมูล**
ปากกาบันทึก

2. การทำแผนที่และกำหนดจุด

การทำแผนที่ประกอบการสำรวจป่า

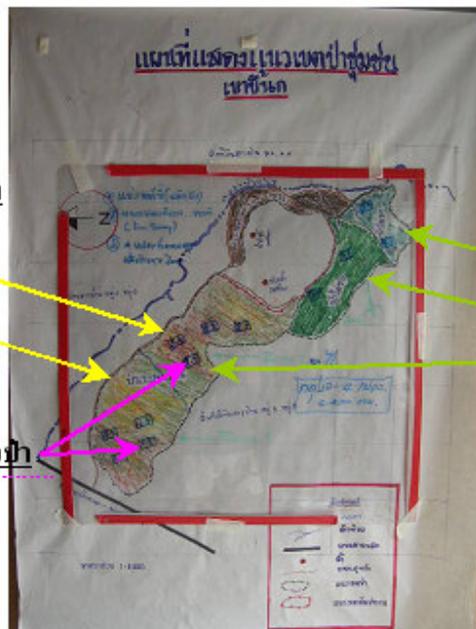
ความสมบูรณ์ของป่า

- ป่าสมบูรณ์
- ป่าเสื่อมโทรม

แปลงตัวอย่างสำรวจป่า

ประเภทป่า

- ป่าไผ่
- ป่าไร่
- ป่าเบญจพรรณ

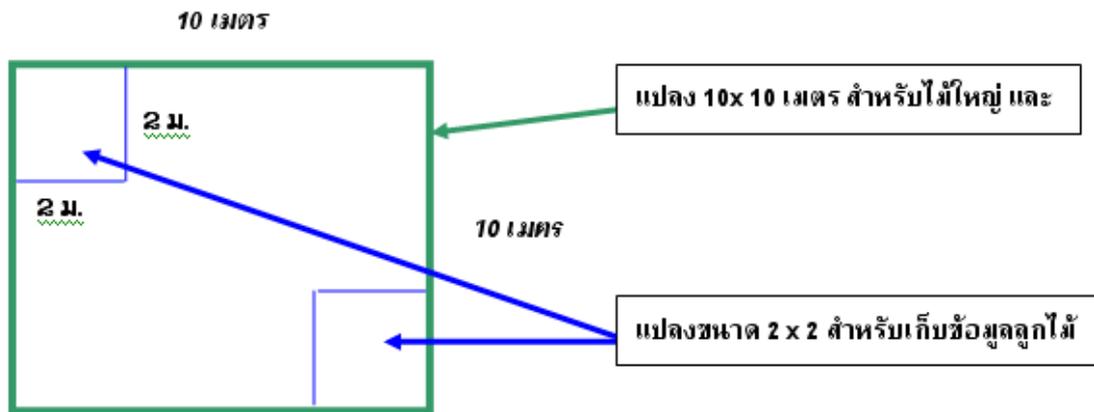
เมื่อร่วมทำแผนที่ร่างของพื้นที่ป่าที่จะสำรวจ โดยให้เห็นแม่น้ำ แหล่งน้ำ ที่มี เส้นทางเดินในป่า แบ่งพื้นที่ป่าในแผนที่ออกตามประเภทป่า เช่น ป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง และประเภทอื่นๆ จากนั้นให้แบ่งสภาพป่าที่มีออกเป็นป่าที่สมบูรณ์ ป่าที่สภาพสมบูรณ์ปานกลาง และป่าที่สมบูรณ์น้อย หรือเสื่อมโทรม จากนั้นช่วยกันกำหนดเส้นทางที่จะวางแปลง หรือ เส้นสำรวจในแต่ละพื้นที่ป่าที่แบ่งตามสภาพให้ครอบคลุมพื้นที่

3. แบ่งทีมสำรวจจะต้องมีบุคคลเหล่านี้

- 1) **ผู้รู้ชื่อพันธุ์ไม้** สรรพคุณทางยา(ถ้ามี) ลักษณะประโยชน์ใช้สอย การขยายพันธุ์ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การขยายพันธุ์
- 2) **คนที่รู้พื้นที่** รู้แปลงลักษณะป่า เช่น ป่าเบญจพรรณควรประกอบไปด้วยไม้จำพวก เต็ง รัง เป็นหลัก และมีพันธุ์ไม้หลากหลาย ป่าไผ่ควรประกอบด้วยลักษณะของป่า พื้นที่ราบ หรือลาดชัน แล้วแต่ผู้นำกำหนดได้ทั้งป่า เช่น ยกตัวอย่างวางแปลงสภาพป่า 3 ประเภท เช่น ป่าเสื่อมโทรม ป่าปานกลาง ป่าสมบูรณ์ โดยส่วนรวมส่วนที่เป็นป่าไม้ก็สมควรวางแปลงเหมือนกัน โดยผู้รู้ต้องสำรวจรอยเท้าสัตว์ มูลสัตว์ ฟีชีงอาศัย เช่น กาฝาก กกล้วยไม้ เป็นต้น
- 3) **คนทำงาน** (ทีมสำรวจ) ทีมสำรวจอย่างน้อยต้องมีไม่ต่ำกว่า 7 คนโดยประมาณ โดยแยกหน้าที่ เป็น ผู้รู้พันธุ์ไม้ ผู้รู้พื้นที่ ต้องมีจิตใจริจธรรมชาติ คนวางแปลง 2 คน คนจดบันทึก 1 คนแต่ถ้าวางแปลงไผ่ ควร 2 คน คนนับต้น 2 คนเพื่อความละเอียดของข้อมูล คนวัดรอบต้นไม้ไม่น้อยกว่า 2 คน เพื่อความสะดวกรวดเร็ว

4. การลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม

1) เมื่อถึงจุดที่จะสำรวจตามเส้นสำรวจแล้วให้วางแปลงขนาด 10x10 เมตร และแปลงย่อยขนาด 2x2 เมตร ที่มุมของแปลงใหญ่ ในแนวทแยงมุมกันดังรูป

รูปแสดงแปลงตัวอย่าง

วางแปลงสำรวจ

วัดความโตรอบต้นไม้

สำรวจพืชพันธุ์อื่น ๆ

จดบันทึกข้อมูล